

УДК 342.6

ІТ-ТЕХНОЛОГІЇ У СФЕРІ ПОДАТКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

Скороход І.В., к. ю. н.,
здобувач

Міжрегіональна Академія управління персоналом

У статті на підставі вивчення теорії права й аналізу чинного законодавства з'ясовано адміністративно-правові засади сучасних ІТ-технологій у сфері податкової діяльності України. З'ясовано проблеми, які перешкоджають ефективному здійсненню податкової діяльності та вирішення яких можливе за допомогою впровадження сучасних ІТ-технологій. Проаналізовано зарубіжний досвід і передумови ефективного застосування ІТ-технологій у сфері податкової діяльності. Визначено перспективи розвитку запровадження ІТ-технологій у сфері податкової діяльності.

Ключові слова: *ІТ-технології, податкова діяльність, ефективність, зарубіжний досвід, принципи, стратегія, податкові органи, електронні сервіси.*

В статье на основании изучения теории права и анализа действующего законодательства установлены административно-правовые основы современных ИТ-технологий в сфере налоговой деятельности Украины. Выявлены проблемы, которые препятствуют эффективному осуществлению налоговой деятельности и решение которых возможно с помощью внедрения современных ИТ-технологий. Проанализирован зарубежный опыт и предпосылки эффективного применения ИТ-технологий в сфере налоговой деятельности. Определены перспективы развития внедрения ИТ-технологий в сфере налоговой деятельности.

Ключевые слова: *ИТ-технологии, налоговая деятельность, эффективность, зарубежный опыт, принципы, стратегия, налоговые органы, электронные сервисы.*

Skorokhod I.V. IT TECHNOLOGIES IN THE FIELD OF TAX ACTIVITY OF UKRAINE: ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES

In the article, on the basis of the study of the theory of law and the analysis of the current legislation, the administrative and legal foundations of modern IT technologies in the field of tax activity of Ukraine are determined. The problems that hinder the effective implementation of tax activities and the solution of which is possible by means of the introduction of modern IT technologies are found out. The foreign experience and preconditions of effective application of IT technologies in the field of tax activity are analyzed. The prospects of development of introduction of IT technologies in the field of tax activity are determined.

Key words: *IT technologies, tax activity, efficiency, foreign experience, principles, strategy, tax authorities, electronic services.*

Податкова діяльність в Україні сприяє захисту інтересів економічної безпеки держави. Для міжнародних партнерів – це служба, яка вдосконалюється та впроваджує світові стандарти, а для співробітників – роботодавець, що забезпечує гідні та конкурентні умови праці. Сьогодні будується професійна, неупереджена, відкрита служба, яка повинна і вже стає партнером для платників податків. Це сервісна служба з якісними контролюючими, адміністративними й інформаційними послугами.

У сфері податкової діяльності недостатньо механізмів реалізації принципів, що лежать в основі її правового забезпечення. Негативні чинники та тенденції функціонування системи податкової діяльності значною мірою зумовлені недотриманням у багатьох випадках вимог політичної нейтральності державних службовців щодо запобігання конфлікту їхніх матеріальних та інших особистих інтересів, недопущення незаконного впливу на податківців під час виконання ними службових обов'язків.

З метою удосконалення податкової діяльності в Україні Державною фіскальною службою розроблені Стратегічні напрями розвитку до 2020 р. Прийнята стратегія базується на основних принципах податкової діяльності:

адмініструванні податків, зборів, митних платежів і ЄСВ, наданні якісних послуг платникам і сприянні міжнародній торгівлі та підприємницькій діяльності. Нею визначено основні стратегічні напрями, за якими податківці працюватимуть у найближчі роки [1].

Значна частина Стратегічних ініціатив розвитку податкової системи до 2020 р. присвячена саме сфері ІТ.

Мета статті полягає у дослідженні адміністративно-правових засад сучасних ІТ-технологій у сфері податкової діяльності України. На основі поставленої мети в статті необхідно вирішити такі завдання: з'ясувати проблеми, які перешкоджають ефективному здійсненню податкової діяльності та вирішення яких можливе за допомогою впровадження сучасних ІТ-технологій; проаналізувати зарубіжний досвід і передумови ефективного застосування ІТ-технологій у сфері податкової діяльності; визначити перспективи розвитку запровадження ІТ-технологій у сфері податкової діяльності. Крім того, дослідження дозволить оцінити проблеми, що негативно впливають на основні засади оподаткування, адміністрування податків, організацію системи податкових органів.

Стаття базується на загальнонаукових методах: індукції, дедукції, аналізу та синтезу,

систематичному та структурному підході до вивчення теоретичних і практичних аспектів адміністративно-правових засад сучасних ІТ-технологій у сфері податкової діяльності України.

Проблемами врегулювання податкової діяльності в Україні, використанню ІТ-технологій у сфері податкової діяльності займалися Г. Андрощук, О. Бандурка, А. Береза, Н. Борейко, В. Гавловський, А. Гальчинський, О. Добровольський, І. Дульська, Р. Жарко, Ю. Кайзер, В. Курило, М. Кучерявенко, Н. Прокопенко, Т. Проценко, О. Угровецький, К. Швабій та інші вчені.

Допомога міжнародних експертів у сфері податкової діяльності є дуже важливою та корисною, адже завдяки таким місіям ми отримуємо не лише міжнародний досвід і технічну допомогу, але й визначений план реформування і співпраці у цьому напрямі.

Так, в Україні розпочали роботу місія Управління ООН з обслуговування проєктів (далі – UNOPS) та експерти Європейського Союзу, які мають визначити потреби податкових органів у сфері інформаційних технологій. Зокрема, йдеться про дослідження стану розвитку ІТ у податковій системі, аналіз ситуації щодо закупівель телекомунікаційних рішень, інфраструктури й обладнання для підтримки функціонування технологій ІТ поряд з обміном інформацією між службою, Міністерством фінансів України та Державним казначейством України.

Нагадаємо, що UNOPS було створене у 1995 р. резолюцією Генеральної Асамблеї ООН для надання послуг у сфері закупівельної діяльності, будівництва та виконання проєктів. UNOPS працює більш ніж у 140 країнах – членах ООН, надає послуги з управління програмами та проєктами у будь-якій сфері, що підпадає під мандат ООН, із гуманітарними цілями та цілями розвитку.

Візит експертів UNOPS в Україну здійснюється в рамках реалізації програми ЄС з підтримки державного управління фінансами для України із загальним обсягом фінансової допомоги в 55 млн євро.

У 2017 р. вже розпочато реалізацію низки проєктів щодо розвитку електронних сервісів, стосовно впровадження яких прийнято відповідні законодавчі акти. Податкові органи вже мають позитивні результати щодо впровадження електронних сервісів. Завдяки їм суттєво зменшилася корупційна складова частина в роботі податківців. Лише за рахунок ІТ-сервісів можливо створити сприятливий бізнес-клімат і рівнозначні умови для ведення бізнесу.

У 2018 р. зусилля працівників податкових органів мають бути сконцентровані на завершенні проєктів, розпочатих у 2017 р. Одним із таких проєктів є автоматизована система «Єдине вікно». Крім того, у 2018 р. податківці мають забезпечити повноцінну роботу Електронного кабінету платника, впровадження механізму електронних перевірок, автоматизованих систем управління персоналом та аналізу корупційних ризиків, запуск у повному обсязі автоматизованої системи управління документами, а також удосконалення інших сервісів щодо аналізу ризиків та онлайн-моніторингу.

Нині у податківців розпочаті проєкти, які мають законодавче підґрунтя, людські та матеріальні ресурси, підтримку міжнародних експертів. Це найкращі умови для розвитку.

За результатами первинної оцінки ситуації в податковій системі місія планує визначити потреби служби в ІТ та запропонує подальший відповідний план реформування і співпраці.

Враховуючи вимоги сьогодення та потреби платників податків в онлайн-сервісах, напрям ІТ є пріоритетним. Його реалізація здійснюватиметься за рахунок автоматизації внутрішніх процедур податкової діяльності, розбудови сучасної, стабільної та захищеної ІТ-інфраструктури. Так, зокрема, передбачається впровадження автоматизованої системи управління персоналом, запуск автоматизованої системи «Управління документами», створення Проєктного Офісу для ведення ІТ-проєктів ДФС України, побудова комплексної системи захисту інформації тощо.

Не менш важливим та актуальним напрямом є розвиток сервісів. Роботу у сфері надання сучасних і доступних послуг громадянам і бізнесу вже розпочато минулого року, зокрема впроваджено оновлений Електронний кабінет платника, який має велику популярність серед користувачів. Сьогодні Електронний кабінет забезпечує 95% послуг для більшості категорій платників податків [1].

Крім того, заплановане впровадження спеціалізованих програмних продуктів (мобільних додатків) для доступу до онлайн-сервісів податкових органів і профільних продуктів податкового адміністрування для бізнесу та фізичних осіб-платників.

Розробка й удосконалення процедур інформацізації, комп'ютеризації документообігу й автоматизації сервісів передбачає:

- розробку інтегрованих інформаційно-аналітичних систем у податкових органах і налагодження міжвідомчого обміну даними з іншими органами державної влади для відпрацювання схем оптимізації й ухилення від оподаткування;
- прискорення та спрощення процедур міжнародного обміну податковою інформацією;
- запровадження електронної акцизної марки для поліпшення контролю обігу підакцизної продукції;
- розширення функціональних можливостей «Електронного кабінету платника податків», у т. ч. передбачення реєстрації та подання податкових накладних через Кабінет. Це дозволить позбавитися суб'єктивного людського фактора під час їх прийняття та спрямувати податківців, що зайняті їх прийомом та іншими супровідними технічними процесами, на посилення функції аудиту;
- розширення сфери податкових електронних перевірок та електронного консультування платників податків;
- прив'язку відшкодування ПДВ із продажем валютної виручки експортерів у разі повторного загострення валютнокурсової нестабільності;
- удосконалення електронного митного декларування, покликаного зменшити обсяги контрабанди.

Впровадження перерахованих заходів сприятиме удосконаленню процесів адміністрування податків і зборів, що має унеможливити ухилення від оподаткування або принаймні зробити його економічно не вигідним. В обмежених можливостях зниження податкового навантаження саме спрощення й інформатизація, автоматизація механізмів виконання податкових зобов'язань платників поряд із широкомасштабною дерегуляцією покликані стимулювати підприємницьку та відновити інвестиційну діяльність. Уникнення суб'єктивного людського фактора в контактах бізнесу та держави відіграє провідну роль у питанні подолання виявів корупції.

ІТ-впровадження посилять аналітичну функцію в роботі податкових органів за рахунок зменшення часу на контрольну-перевірочну діяльність. Подальший перегляд кількості податкових пільг відбуватиметься на основі методики оцінки ефективності їх застосування за визначеними критеріями.

Сьогодні найбільшим викликом для бізнесу є боротьба високоподаткових держав проти застосування офшорних юрисдикцій із метою розмивання податкової бази та транскордонного ухилення від сплати податків.

Всесвітнім трендом у зв'язку з цим стало поглиблення міжнародної співпраці у сфері автоматичного обміну податковою інформацією та зниження рівня конфіденційності банківської інформації.

Переломним для міжнародної спільноти став 2017 р., оскільки відбувся перший автоматичний обмін податковою інформацією за 2016 р.

У 2018 р. до системи Єдиного стандарту з обміну податковою інформацією (Common Reporting Standard, далі – CRS) приєднуються ще 53 країни, які нині акумулюють інформацію за 2017 р. Масштаби країн – учасниць CRS заслуговують на окрему увагу, адже до угоди приєдналися понад 100 країн світу, серед яких не лише країни – члени Євросоюзу, а також і офшорні юрисдикції.

CRS передбачає щорічний автоматичний обмін податковою інформацією між державами – членами Багатосторонньої конвенції про співпрацю між компетентними органами з питань автоматичного обміну інформацією за стандартом CRS (Конвенції МСАА).

Ідея полягає в тому, що банки збирають інформацію про фінансову діяльність за індивідуальними рахунками фізичних осіб і корпоративними рахунками компаній, трастів і приватних фондів та передають її податковим органам своєї країни, які направляють цю інформацію у країну податкового резидентства власника такого рахунку.

Важливою умовою для застосування цього механізму є наявність податкового резидентства (яке може відрізнятися від країни громадянства) фізичної особи або компанії в країні – учасниці Конвенції МСАА.

Інформація щодо власників рахунків, що підлягає автоматичному обміну, включає: ім'я, адресу, податковий номер, дату та місце народження (для фізичних осіб); інформацію про таку компанію та її бенефіціарів (для юридичних осіб); країну резидентності; номер рахунку; назву та ідентифікаційний номер фінансової установи, в якій відкрито рахунок; баланс на рахунку; загальну суму нарахованих дивідендів, відсотків, роялті та доходів від продажу фінансових активів.

Якщо більше половини доходів такої компанії складають доходи від дивідендів, відсотків, роялті, компанія визнається пасивною. У такому разі інформація про компанію та її бенефіціарів підлягатиме автоматичному обміну.

Україна не стоїть осторонь всесвітніх ініціатив і також висловила політичну волю щодо приєднання до автоматичного обміну податковою інформацією. Проте, аби здійснення обміну податковою інформацією було можливим, Україна має не лише підписати та ратифікувати Конвенцію МСАА, а й імплементувати до національного законодавства чимало змін.

Так, законодавство країни – учасниці CRS має регламентувати: порядок надання фінансовими установами інформації про власників рахунків податковим органам; порядок забезпечення відповідного рівня захисту такої інформації. Якщо держава не зможе забезпечити належний рівень конфіденційності інформації, що передається, та не створить відповідну ІТ-інфраструктуру, то обмін інформацією з такою державою в межах CRS проводитися не буде.

Тому питання, коли Україна почне здійснювати автоматичний обмін податковою інформацією, залишається відкритим. Незважаючи на це, українські податкові та інші правоохоронні органи уповноважені за індивідуальним запитом звертатися до органів тієї чи іншої країни по інформацію щодо конкретних осіб.

Таким чином, постає завдання за значних зовнішніх чинників убезпечитися реформами від численних внутрішніх проблем. Відтак зміцнення податкової сфери України постає стратегічним завданням з метою захисту добробуту майбутніх поколінь.

ЛІТЕРАТУРА:

1. У ДФС визначено Стратегічні ініціативи розвитку до 2020 року. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/322784.html>.
2. Украинский IT-рынок: итоги 2017 и перспективы 2018. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/2017/summary>.
3. Податкове законодавство України у сфері оподаткування IT-послуг. *Офіційний сайт компанії Делойт в Україні*. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/tax/articles/itukraine.html>.
4. Андрощук Г. Зарубіжний досвід стимулювання ІТ компаній. *Інтелектуальна власність в Україні*. 2014. № 12. С. 43–52.
5. Податковий кодекс. Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13. № 13–14. № 15–16. № 17. Ст. 112.